

רש"י פרשת שמיני

פרק ט

(א) ויהי ביום השמיני - שמיני למלואים¹, הוא ראש חודש ניסן, שהוקם המשכן בו ביום², ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם (פרק ז)³:

ולזקני ישראל - להשמייעם שעל פי הדבור אהרן נכנס ומשמש בכהונה גדולה, ולא יאמרו מאליו נכנס⁴:

(ב) קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה⁵:

(ד) כי היום ה' נראה אליכם - להשרות שכינתו במעשה ידיכם, לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה⁶:

(ז) קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת⁷:

את חטאתך - עגל בן בקר:

ואת עלתך - איל:

קרבן העם - שעיר עזים ועגל וכבש, כל מקום שנאמר עגל בן שנה הוא, ומכאן אתה למד⁸:

¹ עי' שבת (דף פז ע"ב) תא שמע ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן תנא אותו יום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים ראשון לכהונה ראשון לעבודה ראשון לירידת האש ראשון לאכילת קדשים ראשון לשכון שכינה ראשון לברך את ישראל ראשון לאיסור הבמות ראשון לחדשים. וז"ל סדר עולם: התחילו ז' ימי המלואים בכ"ג באדר, ובאחד בניסן שלמו, וכו' ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים ראשון לשכון שכינה בישראל וכו' ראשון לאיסור במה ראשון לכהונה ראשון לברכה ראשון לעבודה ראשון לחדשים ראשון לשחיטת צפון [ראשון לשחיטת צפון נמחק בגר"א] ראשון לאכילת קדשים, ראשון לירידת האש.

² עי' תנחומא (שמיני פרק י) כל אותם שבעת הימים שמשה עסוק במשכן הוא היה זורק את הדם ומקטיר החלבים א"ל הקב"ה מה אתה סבור קרא לאחיק לכך כתיב קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל כדי לגדלו בפני הזקנים א"ל הקב"ה קרא לזקנים ומנה אותם לפניהם שלא יאמרו מעצמו נעשה כהן גדול קח לך עגל בן בקר

³ עי' תנחומא (שמיני פרק ד) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר ולמה לא אמר לו פר אלא עגל לפי שע"י העגל נתפקפקה הכהונה בידך ובעגל היא מתבססת בידך ולא עוד אלא שלא יהו ישראל אומרים יש להם עונות ממעשה העגל לפיכך א"ל הקב"ה אף הם יקריבו עגל ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל שידעו הכל שנתכפר להם על מעשה העגל אמר הקב"ה בעה"ז נתכפר להם ע"י קרבן ולעה"ב אני מוחה עונותיהם שלא בקרבן שנא' (ישעיה מג) אנכי אנכי הוא מוחה פשעין למעני:

ועי' ספרא (שמיני & ג) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא ישנאך בביאתך למקדש ושמא תאמר א"צ כפרה אלא אני והלא אף ישראל צריכים כפרה שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן. אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחלה ויש בידכם בסוף. יש בידכם בתחלה וישחטו שעיר עזים ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה. יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים יבא עגל ויכפר על מעשה עגל:

⁴ עי' ספרא שמיני (יד &) בשנה השנית [באחד לחודש] הוקם המשכן מלמד שבר"ח הוקם המשכן. יכול הוקם בראש חודש ושרתה שכינה בשמיני בחודש ת"ל וביום הקים את המשכן כסה הענן מלמד שביום הוקם המשכן בו ביום שרתה שכינה על מעשה ידי אהרן שכל מעשה שבעת ימי המלואים היה משה משמש ולא שרת' שכינה על ידו עד שבא אהרן ושימש בבגדי כהונה גדולה ושרתה שכינה על ידיו שנאמר כי היום ה' נראה אליכם:

⁵ עי' ספרא שמיני (& ח) קרב אל המזבח משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתבישת מלפניו ונכנסה אחותה אצלה אמר לה על מה נכנסת לדבר זה אלא שתשמשי את המלך הגיסי דעתך ובואי ושמשי את המלך כך אמר משה לאהרן אהרן אחי על מה נתבחרת להיות כ"ג אלא שתשרת לפני הקב"ה הגיס דעתך ובוא ועבוד עבודתך. ויש אומרים היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא ממנו וא"ל משה אחי לא ממה שאתה מתיירא ממנו הגיס דעתך וקרב אליו לכך נאמר קרב אל המזבח:

⁶ ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה ב תחילת פרק ג

(ו) רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר עגל בתורה סתם בן שנה שנאמר ועגל וכבש בני שנה בן בקר בן שתי שנים שנאמר קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמים תמימים אף בשנים פר סתם בן שלש אף בני ארבע ובני חמש כשרין אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד :

(יא) ואת הבשר ואת העור וגו' - לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מלואים, וכולן על פי הדבור⁷:

(יב) וימצאו - לשון הושטה והזמנה⁷:

(טו) ויחטאהו - עשהו כמשפט חטאת⁷:

כראשון - כעגל שלו⁷:

(טז) ויעשה כמשפט - המפורש בעולת נדבה, בויקרא (פרק א):

(יז) וימלא כפו - היא קמיצה⁷:

מלבד עלת הבקר - כל אלה עשה אחר עולת התמיד⁷:

(יט) והמכסה - חלב המכסה את הקרב:

(כ) וישימו את החלבים על החזות - לאחר התנופה נתנן כהן המניף לכהן אחר להקטירם, נמצאו העליונים למטה⁸:

(כב) ויברכם - ברכת כהנים, יברכך יאר ישא:

וירד - מעל המזבח:

(כג) ויבא משה ואהרן וגו' - למה נכנסו, מצאתי בפרשת מלואים בברייתא הנוספת על תורת כהנים שלנו, למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטרת או לא נכנס אלא לדבר אחר, הריני דן ירידה וביאה טעונות ברכה, מה ירידה מעין עבודה, אף ביאה מעין עבודה. הא למדת, למה נכנס משה עם אהרן, ללמדו על מעשה הקטרת⁹. דבר אחר כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר, יודע אני שכעס הקדוש ברוך הוא עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה, משה אחי, כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי, מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל¹⁰:

ויצאו ויברכו את העם - אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ יז), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם¹¹, לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו, בכל יום לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (פסוק ו), אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו¹²:

(כד) וירנו - כתרגומו:

פרק י

⁷ עי' הוריות (דף יב ע"ב) משנה כל התדיר מחבירו קודם את חבירו וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו פר המשיח ופר העדה עומדים פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו: גמרא מנא הני מילי אמר אביי דאמר קרא מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד (למה לי) מכדי כתיב עולת הבקר עולת ⁸ עי' ילקוט שמעוני (ויקרא פרק ז רמז תקח) אמר אביי ההוא (מיבעי) [דמייתי] ליה כהן מבית המטבחים. והכתיב וישימו את החלבים על החזות דיהיב ליה כהן אחרינא ואזיל ומקטיר ליה והא קמ"ל דבעינן ג' כהנים משום ברב עם הדרת מלך:

⁹ עי' ספרא שמיני (& ל) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד למה נכנס משה ואהרן ביחד ללמד אהרן על מעשה הקטורת. או לא נכנס אלא לדבר אחר הריני דן ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. מנין לביאה שהיא טעונה ברכה ודין הוא ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה ביאה שטעונה רחיצה אינו דין שטעונה ברכה. או חילוף ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה טעונה רחיצה יציאה שטעונה ברכה אינו דין שטעונה רחיצה. לא אם אמרת בביאה שכן יצא מחול אל הקודש תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול. בטל החילוף וחזרנו לדין ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה מה ירידה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. הא למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטורת:

¹⁰ עי' ספרא שמיני (& יט) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה עומד אהרן ומצטער אמר יודע אני שכעס עלי המקום בשבילי לא ירדה שכינה לישראל כך עשה לי משה אחי שנכנסתי ונתביישתי ולא ירדה שכינה לישראל מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל לכך נאמר ויבא משה ואהרן אל א"מ: (כ) ותצא אש לפני ה'

¹¹ עי' פסיקתא דרב כהנא (נספחים אות א) משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו (ויקרא ט כג) וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה י"י כן עשו ויברך אותם משה (שמות לט מג) מה ברכה ברכן א"ל יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם הה"ד ויהי נועם י"י אלהינו עלינו וגו' (תהלים צ יז) והדין וזאת הברכה (דברים לג א):

(ב) ותצא אש - רבי אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן¹², רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנוטרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש, משל למלך שהיה לו בן בית וכו' כדאיתא בויקרא רבה¹³:

(ג) הוא אשר דבר וגו' - היכן דבר, ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כט מג), אל תקרי בכבודי אלא במכובדי. אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך¹⁴:

וידם אהרן - קבל שכר על שתיקתו, ומה שכר קבל, שנתייחד עמו הדיבור, שנאמר לו לבדו פרשת שתויי יין¹⁵:

בקרבי - בבחירי:

ועל פני כל העם אכבד - כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס, אם כן באלו כל שכן ברשעים, וכן הוא אומר (תהלים סח לו) נורא אלהים ממקדשיך, אל תקרא ממקדשיך אלא ממקדשיך¹⁶:

(ד) דד אהרן - עזיאל אחי עמרם היה, שנאמר (שמות ו יח) ובני קהת וגו':

שאו את אחיכם וגו' - כאדם האומר לחבירו, העבר את המת מלפני הכלה, שלא לערבב את השמחה¹⁷:

¹² עי' ספרא שמיני (מכילתא & לב) ויקחו בני אהרן אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה ויקחו אין קיחה אלא שמחה. נדב ואביהוא מה ת"ל בני אהרן שלא חלקו כבוד לאהרן. נדב ואביהוא לא נטלו עצה משה. איש מחתתו איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה מזה ומזה. ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם רבי ישמעאל אומר יכול אש זרה ממש ת"ל אשר לא צוה אותם הכניסוה בלא עצה. ר"ע אומר לא הכניסוה אלא מין הכיריים שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה א"כ למה נאמר אשר לא צוה אותם שלא נמלכו במשה רבן. ר"א אומר לא נתחייבו אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה:

¹³ עי' ויקר"ר (פ"ב סי' א) דתני רבי שמעון לא מתו בניו של אהרן אלא על שנכנסו שתויי יין לאהל מועד רבי פנחס בשם ר' לוי אמר משל למלך שהיה לו בן בית נאמן מצאו עומד על פתח חניות והתיז את ראשו בשתיקה ומינה בן בית אחר תחתיו ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חניות אנו יודעים שמתוך כך הרג הראשון כך (ויקרא ט) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ואין אנו יודעים מפני מה מתו אלא ממה שמצוה את אהרן ואמר לו (שם י) יין ושכר אל תשת אנו יודעים מתוך כך שלא מתו אלא מפני היין לכך חבבו הכתוב לאהרן וייחד אליו הדבור בפני עצמו שנאמר יין ושכר אל תשת:

¹⁴ עי' תנחומא (שמיני א &) מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה' בא משה ואמר לאהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש והיכן דבר במדבר סיני ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי וכן אמר משה לאהרן העת שאמר לי בקרובי אקדש חשבתי כי בי או בך יפגע ועכשיו אני יודע כי הם גדולים ממני וממך וידום

עי' ספרא שמיני (&) עומד ותוהא אומר אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכן הגעתי. נכנס משה אצלו והיה מפיסו אמר לו אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אנילקדש את הבית הזה באדם גדול אני מקדשו הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש כיון ששמע אהרן כך צדק עליו את הדין ושתק שנאמר וידום אהרן. ולמודים צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין אברהם צידק עליו את הדין שנאמר ואנכי עפר ואפר יעקב צידק עליו את הדין שנאמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך: (כד) דוד צידק עליו את הדין שנאמר הבאישו נמקו חבורתי מפני

עי' ויקר"ר (פ"ב סי' ב) ר' יצחק פתח (ירמיה טו) נמצאו דברך ואוכלם ויהי דברך לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי ה' אלהי צבאות א"ר שמואל בר נחמן זה הדבור נאמר למשה בסיני ולא נודע לו עד שבא מעשה לידו אמר משה לאהרן אחי בסיני נאמר לי שאני עתיד לקדש את הבית הזה ובאדם גדול אני מקדשו והייתי סבור שמא או בי או בך הבית הזה מתקדש ועכשיו ב' בניך גדולים ממני וממך כיון ששמע אהרן שבניו יראי שמים הן שתק וקבל שכר על שתיקתו

¹⁵ עי' ויקר"ר (פ"ב סי' ב) ועכשיו ב' בניך גדולים ממני וממך כיון ששמע אהרן שבניו יראי שמים הן שתק וקבל שכר על שתיקתו ומנין ששתק שנא' (ויקרא י) וידם אהרן ומנין שקיבל שכר על שתיקתו שזכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר וידבר ה' אל אהרן:

¹⁶ עי' זבחים דף קטו ע"ב, והיינו דא"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב נורא אלהים ממקדשך אל תיקרי ממקדשך אלא ממקדשיך בשעה שעושה הקב"ה דין בקדושו מתיירא ומתעלה ומתהלל

¹⁷ עי' פסיקתא רבתי (פרשה מז) פי כן לא (סילקו) [סלקתי] כבודי מהם אלא ובאשר חללים שם

(ה) בכתנתם - של מתים, מלמד שלא נשרפו בגדיהם אלא נשמתם, כמין שני חוטין של אש נכנסו לתוך חוטמיהם¹⁸:
 (ו) אל תפרעו - אל תגדלו שער¹⁹, מכאן שאבל אסור בתספורת²⁰, אבל אתם אל תערבבו שמחתו של מקום^ט:
 ולא תמתו - הא אם תעשו כן תמותו²¹:
 ואחיכם כל בית ישראל - מכאן שצרתן של תלמידי חכמים מוטלת על הכל להתאבל בה':
 (ט) יין ושכר - יין דרך שכרות²²:
 בבאכם אל אהל מועד - אין לי אלא בבואם להיכל, בגשתם למזבח מנין, נאמר כאן ביאת אהל מועד, ונאמר בקידוש ידים ורגלים ביאת אהל מועד, מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד, אף כאן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד²³:
 (י) ולהבדיל - כדי שתבדילו בין עבודה קדושה למחוללת, הא למדת שאם עבד עבודתו פסולה²⁴:
 (יא) ולהורת - למד שאסור שיכור בהוראה. יכול יהא חייב מיתה, תלמוד לומר אתה ובניך אתך ולא תמותו (פסוק ט), כהנים בעבודתם במיתה ואין חכמים בהוראתם במיתה^א:
 (יב) הנותרים - מן המיתה, מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל, הוא שנאמר (דברים ט כ) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואין השמדה אלא כלוי בנים, שנאמר (עמוס ב ט) ואשמיד פריו ממעל, ותפלתו של משה בטלה מחצה, שנאמר (דברים ט כ) ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא²⁵:

הוא (שם). קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקודש (ויקרא י' ד') כאדם שאומר (לחבירו) [לחבירו] הכנסו העבירו את המת מפניו של אבל ויאמר ה' אל משה [דבר אל אהרן אחיך וגו']:
 עי' ויק"ר פ"כ סי' ד) קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקודש מאת פני הארון אינו אומר אלא מאת פני הקודש כאדם שאומר לחבירו העבר המת הזה מאת פני האבל הזה עד מתי אבל זה מצטער הה"ד אחרי מות שני בני אהרן:
¹⁸ עי' ספרא שמיני (& לד) ותצא אש מלפני ה' מלמד שיצא אש מבית קדש הקדשים ושרף נשמתם אבא יוסי בן דוסתאי אומר שני חוטים של אש יצאו מבית קדש הקדשים ונחלקו לארבעה ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה. ותאכל אותם נשמתם נשרפת ולא בגדיהם שנאמר ויקרבו וישאום בכתנות בכתנות הנישאים. או יכול בכתנות הנושאים ת"ל ותאכל אותם ואתם ולא בגדיהם ואומר ולבני אהרן תעשה כתנות לכהנים ולא כתנות ללוים:
¹⁹ עי' ספרא (שמיני & מ) ראשיכם אל תפרעו ואל תגדילו פרע יכול אל תפרעו מן הכובע הרי אתה דן נאמר כאן פריעה ונאמר להלן פריעה מה פריעה האמורה להלן גידול שיער אף פריעה האמורה כאן גידול שער: (מא) וב
²⁰ עי' מועד קטן (דף יד ע"ב) שמע מינה אבל אסור בתספורת מדקאמר להו רחמנא לבני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכולי עלמא אסור
²¹ עי' ספרא פרשת שמיני (פרשתא א ה) ולא תמותו מכלל לאו אתה שומע הין:
²² עי' ספרא שמיני (א א ב) יין ושכר אל תשת יכול כל שהוא יכול מגיתו ת"ל שכר לא אמרתי אלא כדי לשכר רביעית בן ארבעים א"כ למה נאמר יין מוזהרים עליו כל שהוא ומוזהרים עליו מגיתו: (ב ב) ר' יהודה אומר יין אל תשת אין לי אלא יין מנין לרבות כל המשכרים ת"ל שכר. א"כ למה נאמר יין על היין במיתה ועל שאר כל המשכרים באזהרה. ר"א אומר יין אל תשת ושכר אל תשת אל תשתו בדרך שכרותו הא אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור:
²³ עי' ספרא (שמיני א ד) בבואכם אין לי אלא בביאה מנין אף ביציאה תלמוד לומר אתה ובניך. מנין לעשות המזבח כאהל מועד ת"ל אתה ובניך. ומנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה ת"ל אתה ובניך. ר' אומר נאמר כאן בבואכם ונאמר להלן בבואכם אל אוהל מועד מה בבואם אל אוהל מועד עשה את היציאה כביאה ואת המזבח כאוהל מועד ואינו חייב אלא בשעת עבודה אף בבואכם אל אוהל מועד האמור כאן עשה יציאה כביאה ואת המזבח כאהל מועד ולא יהיה חייב אלא בשעת עבודה: ???
²⁴ עי' ספרא (שמיני א &) ובלילות ותנופות והגשות וקמיצות והקטרות והמליקות והקבלות והזאות. מנין דשתוי יין שאם עבד עבודה פסולה תלמוד לומר ולהבדיל בין הקודש ובין החול. ומנין למחוסר בגדים ושלא רחוק ידים
²⁵ עי' ויק"ר פ"ז סי' א) והה"ד (דברים ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו' ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אין לשון השמדה הכתוב כאן אלא לשון כלוי בנים ובנות כמה דתימא (עמוס ב) ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת ועל כל פשעים תכסה אהבה תפלה שנתפלל משה עליו ומה נתפלל משה עליו רבי מנא דישאב ור' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי מתחלת הספר ועד כאן כתיב (ויקרא א) וערכו בני אהרן (שם) וזרקו
 עי' שם פ"י סי' ה) עתה דריב"ל דאמ' תפלה עשתה מחצה ממי אתה למד מאהרן שבתחלה נגזרה גזירה עליו שנא' (דברים ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו אמר רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי אין

קחו את המנחה - אף על פי שאתם אוננים וקדשים אסורים לאונן²⁷:
את המנחה - זו מנחת שמיני ומנחת נחשון²⁶:
ואכלו מצות - מה תלמוד לומר, לפי שהיא מנחת צבור ומנחת שעה, ואין כיוצא בה לדורות,
הוצרך לפרש בה דין שאר מנחות²⁷:
(יג) וחק בניך - אין לבנות חק בקדשים²⁸:
כי כן צויתי - באינות יאכלו²⁹:
(יד) ואת חזה התנופה - של שלמי צבור:
תאכלו במקום טהור - וכי את הראשונים אכלו במקום טמא, אלא הראשונים שהם קדשי קדשים
הוזקקה אכילתם במקום קדוש. אבל אלו אין צריכים תוך הקלעים, אבל צריכים הם להאכל תוך מחנה
ישראל, שהוא טהור מליכנס שם מצורעים, מכאן שקדשים קלים נאכלין בכל העיר³⁰:
אתה ובניך ובנותיך - אתה ובניך בחלק, אבל בנותיך לא בחלק, אלא אם תתנו להן מתנות רשאות
הן לאכול בחזה ושוק, או אינו אלא אף הבנות בחלק, תלמוד לומר כי חקך וחק בניך, נתנו חק לבנים
ואין חק לבנות³¹:
(טו) שוק התרומה וחזה התנופה - לשון אשר הונף ואשר הורם תנופה, מוליך ומביא, תרומה מעלה
ומוריד, ולמה חלקן הכתוב תרומה בשוק, ותנופה בחזה, לא ידענו ששניהם בהרמה והנפה³²:
על אשי החלבים - מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה³², וישוב המקראות שלא יכחישו זה את זה
כבר פירשתי שלשתן בצו את אהרן (ז ל):
(טז) שעיר החטאת - שעיר מוספי ראש חודש ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום שעיר עזים
ושעיר נחשון ושעיר ראש חודש ומכולן לא נשרף אלא זה³³ ונחלקו בדבר חכמי ישראל יש אומרים
מפני הטומאה שנגעה בו נשרף ויש אומרים מפני אנינות נשרף לפי שהוא קדשי דורות אבל בקדשי
שעה סמכו על משה שאמר להם במנחה (פסוק יב) ואכלו מצותת³⁴:

השמדה אלא כליו בנים כמד"א (עמוס ב) ואשמיד פרוי ממעל ושרשיו מתחת כיון שהתפלל משה עליו
נמנעה ממנו חצי הגזירה מתו שנים ונשתירו שנים הה"ד (ויקרא ח) קח את אהרן ואת בניו אתו:
²⁶ ספרי שמיני א ג קחו את המנחה זו מנחת נחשון. הנותרת זו מנחת יום השמיני. מאשי ה' אין
להם אלא אחר מתן אישים:
²⁷ עי' ספרא (שמיני א ד) ואכלו מצות מה ת"ל מפני שהיא מנחת ציבור והיא מנחת מצות שעה
ואין כיוצא בה לדורות לכך נאמר ואכלו מצות:
²⁸ עי' ספרא שמיני א ז כי חקך וחק בניך הוא חק לבנים ואין חק לבנות.
²⁹ עי' שם (אות ח) כי כן צויתי כאשר צויתי כאשר צוה ה'. כי כן צויתי לומר לכם בשעת אנינות
יאכלו. כאשר צויתי בשעת מעשה. כאשר צוה ה' ולא מעצמי אני אומר לכם:
³⁰ עי' ספרא (שמיני א ט) תאכלו במקום טהור א"ר נחמיה וכי הראשונים אינם במקום טהור אלא
זו טהרה שאינה ממין טומאה לטהר מטומאת מצורע לומר שיהיו נאכלים בתוך ירושלים:
³¹ עי' שם אות י) אתה ובניך ובנותיך אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות. או יכול אתה ובניך
ובנותיך בחלק כשהוא אומר כי חקך וחק בניך הוא אין חוק לבנות הא מה אני מקיים אתה ובניך
ובנותיך אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות:
³² עי' שם אות יא) נתנו מזבחי שלמי בני ישראל לרבות זבחי שלמי ציבור שיהיו שם באותו היום
שנאמר ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה'. שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו מלמד
שהחלבים למטה: ??????
³³ () ספרא פרשת שמיני פרק ב
(א) שעיר זו שעיר נחשון. חטאת זה חטאת יום השמיני: (ב) דרוש דרש משה זה שעיר של ראש חדש.
יכול שלשתם נשרפו ת"ל והנה שורף אחד נשרף ולא נשרפו שלשתם. עי' ילקוט שמעוני ויקרא פרק י
רמז תקלא
ואת שעיר החטאת. שעיר זה שעיר נחשון. חטאת זו חטאת שמיני. דרש זה שעיר של ראש חדש.
יכול שלשתן נשרפו ח"ל והנה שורף אחד נשרף ולא שלשתן נשרפו. דרש דרש שתי דרישות למה אמר
להם מפני מה חטאת זו נשרפה ואלו מונחות. ואינו יודע איזו היא כשהוא אומר ואותה נתן לכם
לשאת את עון העדה הוי אומר זה שעיר של ראש חדש:
³⁴ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ב
באנינה לשיר: (י) ר' יהודה ורבי שמעון אומרים וכי מפני אנינות נשרפה והלא לא נשרף אלא מפני
טומאה שאילו מפני אנינות נשרף היה להם לשלשתם לשרף. דבר אחר והלא מותרים לאוכלם לערב.
דבר אחר והלא פינחס היה עמהם. מה ת"ל אלה לא היה לי להסתכל באלו שעשו שלא בעצה ונשטפו
ומה ת"ל כאלה אמר אילו לא אלו בלבד קברתי אלא אפילו אלה קברתי עם אלו לא כך הייתי מבזה

דרש דרש - שתי דרישות הללו מפני מה נשרף זה ומפני מה לא נאכלו אלוה כך הוא בתורת כהנים³⁵:
 על אלעזר ועל איתמר - בשביל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס³⁶:
 לאמר - אמר להם השיבוני על דברי³⁷:
 (יז) מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש - וכי חוץ לקדש אכלו והלא שרפוהו ומה הוא אומר במקום הקדש אלא אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאה ונפסלה³⁸:
 כי קדש קדשים הוא - ונפסלת ביוצא והם אמרו לו לאו אמר להם הואיל ובמקום הקדש היתה מדוע לא אכלתם אותה³⁹:
 ואתה נתן לכם לשאת וגו' - שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים⁴⁰:
 לשאת את עון העדה - מכאן למדנו ששעיר ראש חודש היה שהוא מכפר על עון טומאת מקדש וקדשיו שחטאת שמיני וחטאת נחשונה לא לכפרה באו⁴¹:
 (יח) הן לא הובא וגו' - שאילו הובא היה לכם לשרפה כמו שנאמר (ויקרא ו כג) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו'⁴¹:
 אכל תאכלו אתה - היה לכם לאכלו אף על פי שאתם אוננים⁴²:

קדשי המקדש: (יא) ואכלתי חטאת היום היום אני אסור ומותר בלילה ולדורות אסור ביום ובלילה עי' תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קא ע"א
 צויתי באנינות יאכלוהו כאשר צויתי בשעת מעשה אמר להן כאשר צוה ה' לא מאליי אני אומר ורמינהי מפני אנינות נשרפה לכך נאמר כאלה אמר שמואל לא קשיא הא ר"י הא ר"נ דתניא מפני אנינות שרפוה לכך נאמר כאלה דברי רבי נחמיה רבי יהודה ור"ש אומרים מפני טומאה נשרפה שאם אתה אומר מפני אנינות נשרפה היו לשלשתן ששרפוהו ד"א היו ראוי לאוכלן לערב ד"א והלא פינחס היה עמהן רבא אמר אידי ואידי רבי נחמיה ולא קשיא כאן בקדשי שעה כאן בקדשי דורות רבי נחמיה היכי³⁵

(ספרא פרשת שמיני פרק ב)
 (ב) מה ת"ל דרוש דרש משה שתי דרישות. אמר להם מפני מה נשרף זה ומפני מה נאכלו אלו. איני יודע איזה נשרף כשהוא אומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם איזה שעיר נושא את עון העדה זה שעיר של ראש חודש שנאמר ושעיר אחד לחטאת לכפר עליכם:
 עי' שם: (ג) ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס כנגד אהרן מלמד שאף אהרן היה בקיצפון. הנותרים לא היה פינחס עמהם. לאמר השיבוני על דברי: שם.³⁷

(ספרא פרשת שמיני פרק ב)
 רי: (ד) מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש וכי חוץ לקודש נאכלת והלא נשרפה שנאמר והנה שורף א"כ למה נאמר מדוע לא אכלתם. אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאת מפני שחטאת שיצא חוץ לקלעים פסולה. אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות קדשי קדשים ת"ל קודש קדשים. מנין שאכילת קדשים כפרה לישראל ת"ל ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה' הא כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים:
 עי' ספרא פרשת שמיני פרק ב³⁹

(ד) מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש וכי חוץ לקודש נאכלת והלא נשרפה שנאמר והנה שורף א"כ למה נאמר מדוע לא אכלתם. אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאת מפני שחטאת שיצא חוץ לקלעים פסולה.??
 עי' הערה הקודמת. (לפני ב' הערות)⁴⁰

עי' ספרא פרשת צו פרק ח⁴¹
 לא תעשה על אכילתו: (ח) ר' יוסי הגלילי אומר כל הענין הזה אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים ליתן ל"ת על אכילתן ללמד שפסוליהם נשרפים לפני הבירה. אמרו לו מנין לחטאת שנכנס דמה לפנים שהיא תהיה פסול. אמר להם הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה: עי' ספרא פרשת שמיני פרק ב

לפני ה' הא כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים: (ה) הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה אמר להם שמא נכנס מדמה לפנים מפני שחטאת נכנס מדמה לפנים פסולה. ר' יוסי הגלילי אומר מיכאן לחטאת שנכנס דמה לפני ולפנים שתהא היא פסולה ואין חטאת פסולה עד שיכנס דמה לפנים. פנימה אין לי אלא לפני ולפנים מנין אף בהיכל ת"ל אל הקודש: (ו) תאכלו אותה בקדש מלמד שאכילתה

עי' תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קא ע"א⁴²
 לו משה לאהרן שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו הן לא הובא את דמה שמא חוץ למחיצתה

כאשר צויתי - לכסז במנחה^{טו}:

(יט) וידבר אהרן - אין לשון דיבור אלא לשון עז שנאמר (במדבר כא ה) וידבר העם וגו'⁴³ אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר ואהרן מדבר הא ידעת שלא היתה אלא מדרך כבוד אמרו אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב תלמוד לומר (במדבר לא כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' הרי כשרצה דבר לפני משה ולפני הנשיאים זו מצאתי בספרי של פנים שני⁴⁴:

הן היום הקריבו - מהו אומרט אלא אמר להם משה שמא זרקתם דמה אוננים שהאונן שעבד חילל אמר לו אהרן וכי הם הקריבו שהם הדיוטות אני הקרבתי שאני כהן גדול ומקריב אונן⁴⁵:
ותקראנה אותי כאלה - אפילו לא היו המתים בני אלא שאר קרובים שאני חייב להיות אונן עליהם כאלו כגון כל האמורים בפרשת כהנים שהכהן מטמא להם^{טו}:
ואכלתי חטאת - ואם אכלתי הייטב וגו':

היום - אבל אנינות לילה מותרי שאין אונן אלא יום קבורה⁴⁶:
הייטב בעיני ה' - אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות⁴⁷:
(כ) וייטב בעיניו - הודה ולא בוש לומר לא שמעתי⁴⁸:

יצאת אמר לו בקדש היתה ודלמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה אמר לו משה וכי הם הקריבו אני הקרבתי וא"ל הן לא הובא את דמה ובקדש היתה אכול תאכלו אותה כאשר צויתי באנינות יאכלוה אמר לו ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה דאי

⁴³ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ב

שלא תהא שריפתה אלא בחוץ: (ז) וידבר אהרן אל משה אין דיבור אלא לשון עז וכן הוא אומר וידבר העם באלהים ובמשה: (ח) ה

⁴⁴ עי' מדרש רבה ויקרא פרשה יג פסקה א

אמר משה אמר אלעזר הכהן תחתיו שנאמר (שם) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא אמר להם למשה רבי צוה ולי לא לא צוה באונן מנין שנאמר ויקצוף על אלעזר ועל איתמר וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה שאונן אסור לאכול בקדשים הנותרים לאמר רבי פנחס ור' יהודה ברבי סימון אמר להון אף אתון לא אשתריתון וידבר אהרן אל משה בדיבור ענה כנגדו כדכתיב (בראשית מב) דבר האיש אדוני הארץ וגו' הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם אמר לו היום מתו בני והיום אקריב קרבן היום מתו והיום אוכל בקדשים מיד דרש אהרן ק"ו למשה ומה מעשר הקל אסור לאונן חטאת דחמיר אינו דין שיהא אסור באונן מיד וישמע משה וייטב בעיניו הוציא כרוז לכל המחנה ואמר אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי בא ולמד לי אלעזר ידע את ההלכה ושתק איתמר ידע את ההלכה ושתק זכו ונתייחד הדיבור עליהם ועל אביהם ועל אחי אביהם בחייהם הה"ד וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם תני ר' חייא לאמר אליהם לבנים לאלעזר ואיתמר:

⁴⁵ עי' ילקוט שמעוני ויקרא פרק י רמז תקלא

את דמה. שמא חוץ למחיצה יצתה אמר לו הן בקודש היתצה. ודילמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה אמר ליה משה הן הקריבו דפסלה בהו אנינות אני הקרבתי ודילמא אגב טרדיכו פשעיתו בה ואטמאי אמר ליה משה כך אני בעיניך שאנימבזה קדשי שמים. ותקראנה אותי כאלה אפילו אלה כאלה אין אני מבזה קדשי שמים. אמר ליהאי הן לא הובא את דמה ובקודש היתה אכול תאכלו אותה בקדש כאשר

⁴⁶ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ב

דש: (יא) ואכלתי חטאת היום היום אני אסור ומותר בלילה ולדורות אסור ביום ובלילה דברי ר' יהודה. רבי אומר אין האונן אסור לאכול בקדשים בלילה אלא מדברי סופרים תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב: (יב) עי' תלמוד בבלי מסכת זבחים דף ק ע"ב

לילו אמרוה קמיה דרבא מדקאמר רבי יום קבורה תופס לילו מדרבנן מכלל דיום מיתה תופס לילו מדאורייתא וסבר רבי אנינות לילה דאורייתא והתניא הן היום אני אסור ולילה מותר ולדורות בין ביום ובין בלילה אסור דברי רבי יהודה רבי אומר אנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים

⁴⁷ עי' תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קא ע"א

אומר מפני אנינות נשרפה היו לשלשתן שישרפוה ד"א היו ראוי לאוכלן לערב ד"א והלא פינחס היה עמהן רבא אמר אידי ואידי רבי נחמיה ולא קשיא כאן בקדשי שעה כאן בקדשי דורות רבי נחמיה היכי מתריץ להני קראי ורבנן היכי מתרצי להו להני קראי רבי נחמיה מתריץ להו הכי מדוע לא אכלתם אמר

⁴⁸ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ב

(יב) וישמע משה וייטב בעיניו הודה מיד ולא בוש לומר לא שמעתי. א"ר יהודה חנניה בן יהודה

פרק יא

(א) אל משה ואל אהרן - למשה אמר שיאמר לאהרן:⁴⁷
לאמר אליהם - אמר שיאמר לאלעזר ולאיתמר או אינו אלא לאמר לישראל כשהוא אומר דברו אל בני ישראל הרי דבור אמור לישראל הא מה אני מקיים לאמר אליהם לבניו לאלעזר ולאיתמר:⁴⁹
(ב) דברו אל בני ישראל - את כולם השווה להיות שלוחים בדבור זה לפי שהושוו בדמימה וקבלו עליהם גזירת המקום באהבה:⁵⁰
זאת החיה - לשון חיים לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים לפיכך הבדילם מן הטומאה וגזר עליהם מצות ולאומות העולם לא אסר כלום משל לרופא שנכנס לבקר את החולה וכו' כדאיתא במדרש רבי תנחומא:⁵¹
זאת החיה - מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה אותה לישראל זאת תאכלו וזאת לא תאכלו:⁵²
את זה תאכלו וגו' - אף בשרצי המים אחז מכל מין ומין והראה להם וכן בעוף ואת אלה תשקצו מן העוף וכן בשרצים וזה לכם הטמא:⁵³
זאת החיה מכל הבהמה - מלמד שהבהמה בכלל חיה:⁵⁴
(ג) מפרסת - כתרגומה סדיקא:
פרסה - פלאנט"ה בלע"ז [כף רגל]:
ושעטת שסע - שמובדלת מלמעלה ומלמטה בשתי צפרננין כתרגומו ומטלפא טלפין שיש שפרסותיו

היה דורש כל ימיו קשה הקפדה שגרמה לו למשה לטעות אחר מיתתו הרי ני כמשיב על דבריו ומי גרם לו שהקפיד אלא שטעה:

⁴⁹ עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ב

(א) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם. לאמר להם לבנים לאלעזר ולאיתמר. או לאמר להם לישראל כשהוא אומר דברו אל בני ישראל זו דיבור האמור לישראל הא מה אני מקיים לאמר אליהם לאמר לבנים לאלעזר ולאיתמר: (ב) זא

⁵⁰ עי' ספרא פרשת שמיני פרק א

(א) וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו. בניו שקולים בו בכבוד ושקולים בו בדמימה. יכול אף הראשונים שקולים בו בכבוד ת"ל הנותרים הנותרים שקולים בו בכבוד ואין הראשונים שקולים בו בכבוד: (ב)

⁵¹ עי' מדרש תנחומא שמיני פרק ו

ראה ויתר גוים רבי תנחומא בן חנילאי אמר התיר להם את האסורים ואת השקצים ואת הרמשים מלה"ד לרופא שהלך לבקר ב' חולים ראה אחד מהם שהיה בסכנה אמר לבני ביתו תנו לו כל מאכל שהוא מבקש ראה האחד שעתיד לחיות אמר להם כך וכך מאכל יאכל כך וכך לא יאכל אמרו לרופא מה זה לזה אתה אומר יאכל כל מאכל שהוא מבקש ולאחר אמרת לא יאכל כו"כ אמר להם הרופא לזה שהוא לחיים אמרתי לו זה אכול וזה לא תאכל אבל אותו שהוא למיתה אמרתי להם כל מה שהוא מבקש תנו לו שאינו לחיים וכך הקב"ה התיר לעכו"ם השקצים והרמשים אבל ישראל שהם לחיים אמר להם והייתם לי קדושים כי קדוש אני אל תשקצו את נפשותיכם את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו לא תטמאו בהם ונטמאתם בם למה שהם לחיים שנאמר (דברים ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום הוי עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים שלשה דברים נתקשה משה והראה לו הקב"ה וכו'. (כאן נשלמו חדושים מפנינים יקרים מה שמצאנו נוסף על הראשונים):

⁵² עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ב

(ב) זאת החיה אשר תאכלו מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה להם לישראל ואומר להם זו תאכלו וזו לא תאכלו. את זה תאכלו מכל אשר במים זה תאכלו וזה לא תאכלו. את אלה תשקצו מן העוף את אלה תשקצו ואת אלה לא תשקצו. זה לכם הטמא זה טמא וזה אינו טמא:

⁵³ עי' הערה הקודמת

⁵⁴ עי' תלמוד בבלי מסכת חולין דף עא ע"א

שלא שימש את רבי ישמעאל חיה בכלל בהמה מנלן דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' הא כיצד חיה בכלל בהמה בהמה בכלל חיה מנלן דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה הא כיצד בהמה בכלל חיה חיה טהורה בכלל

עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ב

ץ: (ח) זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ מלמד שבהמה בכלל חיה. מנין שאף חיה בכלל בהמה ת"ל זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור אקו ודישון ותאו וזמר:)
נסוף כאן משהו?

סדוקות מלמעלה ואינן שסועות ומובדלות לגמרי שמלמטה מחוברות⁵⁵:
מעלת גרה - מעלה ומקיא האוכל ממעיה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק⁵⁶:
גרה - כך שמו ויתכן להיות מגזרת מים הנגרים (ש"ב יד יד) שהוא נגרר אחר הפה ותרגומו פשרא שעל ידי הגרה האוכל נפטר ונמוח⁵⁷:
בבהמה - תיבה זו יתירה היא לדרשה להתיר את השליל הנמצא במעי אמו⁵⁸:
אתה תאכלו - ולא בהמה טמאה והלא באזהרה היא אלא לעבור עליה בעשה ולא תעשה⁵⁹:
(ח) מברשם לא תאכלו - אין לי אלא אלו שאר בהמה טמאה שאין לה שום סימן טהרה מנין אמרת קל וחומרק ומה אלו שיש בהן קצת סימני טהרה אסורות וכו'⁶⁰:
מברשם - על בשרם באזהרה ולא על עצמות וגידין וקרנים וטלפים⁶¹:
ובנבלתם לא תגעו - יכול יהו ישראל מזהרים על מגע נבלה תלמוד לומר אמור אל הכהנים וגו' (ויקרא כא א) כהנים מזהרין ואין ישראל מזהרין קל וחומר מעתה ומה טומאת מת חמורה לא הזהיר בה אלא כהנים טומאת נבלה קלה לא כל שכן ומה תלמוד לומר לא תגעו ברגל זהו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל⁶²:
(ט) סנפיר - אלו ששט בהם⁶³:
קשקשת - אלו קליפים הקבועים בו כמו שנאמר (ש"א יז ה) ושריון קשקשים הוא לבוש⁶⁴:
(י) שרץ - בכל מקום משמעו דבר נמוך שרוחש ונע ונד על הארץ⁶⁵:
(יא) ושקץ יהיו - לאסור את עירוביהן אם יש בו בנותן טעם⁶⁶:

⁵⁵ עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ב
וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו תאכלו לרבות את השליל. הוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה. יכול אפילו הוציא את ראשו והחזירו יהא

⁵⁶ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ג
(א) בבהמה אותה תאכלו לרבות את השלילא יכול אפילו יצאת מקצתה ת"ל אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה: (ב) אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד לומר הגמל והארנבת והשפן והחזיר מברשם לא תאכלו. אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה טמאה מנין ודין הוא ומה אלו שיש בהם סימני טהרה הרי זה בלא תעשה על אכילתן שאין בהם סימני טהרה אינו דין שיהו בלא תעשה על אכילתם. נמצאו הגמל והארנבת והשפן והחזיר מן הכתוב ושאר בהמה טמאה מקל וחומר. נמצא מצות עשה שלהם מן הכתוב ומצות לא תעשה שלהם מק"ו: (ג) אך את זה לא תאכלו עי' הערה הקודמת⁵⁷

⁵⁸ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ד
ולא גרה טמאה הוא: (ח) מברשם ולא מן העצמות ולא מן הגידים ולא מן הטלפיים שלהם. ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל מזהרים על מגע נבילות תלמוד לומר אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו הכהנים אין מטמאים למתים ישראל מטמאים למתים: (ט) ק"ו אם עי' ספרא פרשת ויקרא דיבורא דחטאות פרק יז⁵⁹

פטור: (ב) מתוך שנאמר ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל חייבין על מגע נבילות תלמוד לומר מאלה יש מאלה פטור: (ג) אוציא את ישראל שאינן מזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה ולא אוציא את הכהנים שהן מזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה שנאמר אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם ת"ל מאלה וגו': (ד) ר"א בן יעקב אומר מתוך שנאמר לא אכלתי ממנו ולא בערתי ממנו בטמא עי' הערה הבאה⁶⁰

⁶¹ עי' תלמוד בבלי מסכת חולין דף סו ע"ב
אקונס ואפונס כספתיאס ואכספטיאס ואטונס ה"ז מותר תנן התם כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת ויש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אקשקשת קא סמכין לכתוב רחמנא קשקשת ולא לכתוב סנפיר אי כתב רחמנא קשקשת ולא כתב סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפי' דג טמא כתב רחמנא סנפיר וקשקשת והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושה הוא דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש וליכתוב רחמנא קשקשת ולא לכתוב סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי ר' ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר

⁶² עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ג
(ט) ושקץ יהיו לכם לאסור את עירובם. כמה יהיה בו ויהא אסור עשר זוז ביהודה שהן עשר סלעים בגליל בגרב שמחזיק סאתים. דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית בסאתים רבי יוסי אומר אחד בששה עשר בו: (י) מב

מבשרם - אינו מוזהר על הסנפירים ועל העצמות⁶³:
 ואת נבלתם תשקצו - לרבות יבחושינן שסיננן יבחושינן מושקירונ"ש בלע"ז [יבחושינן]⁶⁴:
 (יב) כל אשר אין לו וגו' - מה תלמוד לומר שיכולג אין לי שיהא מותר אלא המעלה סימנן שלו
 ליבשה השירן במים מנין תלמוד לומר כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים הא אם היו לו במים אף
 על פי שהשירן בעלייתו מותר⁶⁵:
 (יג) לא יאכלו - לחייב את המאכילן לקטנים שכך משמעו לא יהיו נאכלים על ידך או אינו אלא
 לאסרן בהנאה תלמוד לומר (דברים יד יב) לא תאכלו באכילה אסוריה בהנאה מותרין⁶⁶ כל עוף
 שנאמר בו למינה למינו למינהו יש באותו המין שאין דומין זה לזה לא במראהם ולא בשמותם וכולן
 מין אחד⁶⁷:
 (טז) הנץ - אישפרוי"ר [נץ]:
 (יז) השלך - פירשו רבותינו זה השולה דגים מן הים⁶⁸ וזהו שתרגם אונקלוס ושליונא:
 כוס וינשוף - הם צואיט"ש [כוס] הצועקים בלילה⁶⁹ ויש להם לסתות כאדם⁶⁹ ועוד אחר דומה לו
 שקורין יב"ן [לילית]:
 (יח) התנשמת - היא קלב"א שורי"ץ [עטלף] ודומה לעכבר ופורחת בלילה ותנשמת האמורה
 בשרצים היא דומה לה ואין לה עינים וקורין לה טלפ"א [חפרפרת]⁷⁰:
 (יט) החסידה - זו דיה לבנה ציגוני"ה [חסידה] ולמה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם
 חברותיה במזונות⁷⁰:
 האנפה - היא דיה רגזנית ונראה לי שזו היא שקורין לה הייר"ן [אנפה]⁷¹:
 הדוכיפת - תרגול הבר וכרבלתו כפולה ובלע"ז הירופ"א [דוכיפת] ולמה נקרא שמו דוכיפת שהודו
 כפות וזו היא כרבלתו ונגר טורא נקרא על שם מעשיו כמו שפירשו רבותינו במסכת גיטין בפרק מי
 שאחזו (דף סח ב)⁷²:

⁶³ עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ג
 : (י) מבשרם ולא מן העצמות ולא מן הסנפירים שלהם. ואת נבלתם תשקצו להביא מן היבחושים
 שסיננן:
⁶⁴ שם
⁶⁵ עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא ג
 : (יא) כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים מה תלמוד לומר שיכול אין לי אלא המעלה סימנן
 טהרה שלו ליבשה השירן במים מנין תלמוד לומר במים. שקץ הוא לכם שלא יעשה בהם סחורה: (יב)
⁶⁶ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ה
 (א) לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל. או לא יאכלו לאוסרה בהנאה תלמוד לומר לא תאכלו הא
 כיצד בהנאה מותרים באכילה אסורים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל: (ב)
⁶⁷ (ספרא פרשת שמיני פרק ה ה) נץ זה הנץ. למינהו להביא בר חריא. מה תלמוד לומר למינהו
 למינהו ארבע פעמים שיכול אלו יהיו אסורים והשאר יהיו מותרים תלמוד לומר למינהו למינהו ריבה
 הא כיצד הרני למד מן המפורש: ????:
⁶⁸ חולין סג ע"א.
⁶⁹ עי' תלמוד בבלי מסכת נדה דף כג ע"א
 תיבדק למאן תיבדק לאו לדברי ר"מ דאמר קריא וקיפופא אין שאר עופות לא אמר רב אחא בריה
 דרב איקא לא תיבדק לרבנן דאמרי קריא וקיפופא אין שאר עופות לא ומ"ש קריא וקיפופא מבהמה
 וחיה הואיל ויש להן לסתות כאדם בעא מיניה רבי ירמיה מר' זירא לר"מ דאמר בהמה במעי אשה
 ולד ????:
⁷⁰ עי' תלמוד בבלי מסכת חולין דף סג ע"א
 למינהו להביא את בר חיריא מאי בר חיריא אמר אביי שוריקא אמר רב יהודה החסידה זו דיה
 לבנה למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה האנפה זו דיה רגזנית למה נקרא שמה
 אנפה
⁷¹ עי' תלמוד בבלי מסכת חולין דף סג ע"א
 למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה האנפה זו דיה רגזנית למה נקרא שמה אנפה
 שמנאפת עם חברותיה אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב חסדא אמר רב חנן בריה דרבא אמר רב
 #למה @רש"י כאן לא מביא את הגמ'?
⁷² עי' תלמוד בבלי מסכת חולין דף סג ע"א
 שריא וסימניך מורזמא גוצי וסומקי אסירי וסימניך ננוס פסול אריכי שקי וירוקי אסירי וסימניך
 ירוקין פסולין אמר רב יהודה שלך זה השולה דגים מן הים דוכיפת שהודו כפות תניא נמי הכי דוכיפת
 שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבית המקדש רבי יוחנן כי הוה חזי שלך אמר משפטך תהום רבה כי

(כ) שרץ העוף - הם הדקים הנמוכים הרוחשין על הארץ כגון זבובים וצרעין ויתושין וחגבים⁷²:
 (כא) על ארבע - על ארבע רגלים:
 ממעל לרגליו - סמוך לצוארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו וכשרוצה לעוף ולקפוץ מן הארץ מתחזק באותן שתי כרעים ופורח⁷³ ויש הרבה מהם במקומינו בינותינו כאותן שקורין לנגושט"א [ארבה] אבל אין אנו בקיאים בהן שארבעה סימני טהרה נאמרו בהם ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין אלו כרעים הכתובים כאן וכנפיו חופין את רובו וכל סימנים הללו מצויין באותן שבינותינו אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להם זנב וצריך שיהא שמו חגב ובזה אין אנו יודעים להבדיל ביניהם⁷⁴:
 (כג) וכל שרץ העוף וגו' - בא ללמד שאם יש לו חמש טהור⁷⁵:
 (כד) ולאלה - העתידין להאמרח למטה בענין⁷⁶:
 תטמאו - כלומר בנגיעתם יש טומאה⁷⁷:
 (כה) וכל הנשא מנבלתם - כל מקום שנאמרה טומאת משא חמורה מטומאת מגעי שהיא טעונה כבוס בגדים⁷⁸:
 (כו) מפרסת פרסה ושסע איננה שוסעת - כגון גמל שפרסתו סדוקה למעלה אבל למטה היא מחוברת כאן למדך שנבלת בהמה טמאה מטמאה ובענין שבסוף הפרשה פירש על בהמה טהורה⁷⁹:
 (כז) על כפיו - כגון כלב ודובל וחתול⁸⁰:
 טמאים הם לכם - למגע⁸¹:
 (כט) וזה לכם הטמא - כל טומאות הללו אינן לאיסור אכילה אלא לטומאה ממש להיות טמא במגען ונאסר לאכול תרומה וקדשים וליכנס במקדש⁸²:
 החלד - מושטיל"ה [נמיה]:
 והצב - פרו"ט [קרפדה] שדומה לצפרדע:
 (ל) אנקה - היריצו"ן [קיפוד]:
 הלטאה - לישרד"ה [לטאה]:
 החמט - לימצ"ה [חילזון]:
 והתנשמת - טלפ"א [חפרפרת]:
 (לב) במים יובא - ואף לאחר טבילתו טמא הוא לתרומה עד הערב ואחר כך וטהר בהערב השמש⁸³:

הוה חזי

⁷³ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ה

להביא צפורת כרמים ויוחנא ירושלמית והצדיא ואת הערצוביא ואת הארזבונית: (י) רבי אומר כל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם אם יש לו חמש הרי זה טהור. שקץ הוא פרט לעירוביו מיכן אמרו חכמים חגבים טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים לא פסלו את צירן. העיד רבי צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור:

⁷⁴ ספרא שמיני (ד י) אחרים אומרים ובנבלתם לא תגעו יכול אם נוגע אדם בנבילה ילקה את הארבעים תלמוד לומר ולאלה תטמאו. יכול אם ראה אדם את הנבילה ילך ויטמא בה תלמוד לומר ובנבלתם לא תגעו. הא כיצד הוי אומר רשות: ??????

⁷⁵ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ו
 (ה) וכל הולך על כפיו זה הקוף. כל הולך להביא את הקפוד ואת חולדת הסנאים ואת אדני השדה ואת כלב הים. זו חיה טהורה. חיה טמאה מנין תלמוד לומר ההולכת על ארבע. כל חיה להביא את הפיל:

⁷⁶ עי' ספרא פרשת שמיני פרשת ה

(א) וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר והצב למינהו והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת. אלה הטמאים לכם בכל השרץ מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תטמאו בהם ונטמתם בם שומע אני טומאת הגויות וטומאת הקדשות תלמוד לומר החולד והעכבר והצב למינהו. (טמאים) יכול יהו אלו מטמאים אדם וכלים ואלו יהו מטמאים אדם ולא כלים או כלים ולא אדם תלמוד לומר אלה אין לך אלא אלו. או אינו מוציא אלא אלו שלא היה בענין הפרט מה הפרט מפורש בעל עצמות ופרה ורבה אף אינו מוציא אלא כל שאינו בעל עצמות ופרה ורבה מנין בעל עצמות ואינו פרה ורבה או אינו בעל עצמות ופרה ורבה עד שאתה מרבה את בעל עצמות שהם פרים ורבים תלמוד לומר אלה הטמאים לכם בכל השרץ אין לך מטמא בשרץ אלא אלו בלבד: (ב) זה לכם הטמא להביא

⁷⁷ עי' תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עה ע"א

דמייתי כפרה תרי קראי בקדשים ל"ל צריכי דאי כתב רחמנא ביולדת משום דמרובה טומאתה אבל בזב אימא לא ואי כתב רחמנא בזב דלא הותר מכללו אבל יולדת אימא לא צריכא במים יובא וטמא עד

(לג) אל תוכו - אין כלי חרס מיטמאן אלא מאויר⁷⁸:
כל אשר בתוכו יטמא - הכלי חוזר ומטמאס מה שבאוירו⁷⁹:
ואתו תשבורו - למד שאין לו טהרהע במקוה⁸⁰:

(לד) מכל האכל אשר יאכל - מוסב על מקראפ העליון כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל
אשר יבא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא יטמא וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי והוא בתוך
כלי חרס הטמא יטמא, למדנו מכאן דברים הרבה למדנו שאין אוכל מוכשר ומתוקן לקבל טומאה עד
שיבאו עליו מים פעם אחת⁸¹ ומשבאו עליו מים פעם אחת מקבל טומאה לעולם ואפילו נגובצ והיין
והשמן וכל הנקרא משקה מכשיר זרעים לטומאה כמים⁸¹ שכך יש לדרוש המקרא אשר יבא עליו מים
או כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא האוכל ועוד למדו רבותינו⁸² מכאן שאין ולד הטומאה מטמא
כלים שכך שנינו יכול יהיו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא מכל
האוכל אוכל מיטמאק מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס⁸² לפי שהשרץ אב
הטומאה והכלי שנטמא ממנו ולד הטומאה לפיכך אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו⁸³ ולמדנו עוד
שהשרץ שנפל לאויר תנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ בפת התנור ראשון והפת שנייה ולא נאמר
רואין את התנור כאלו מלא טומאה ותהא הפת תחלה שאם אתה אומר כן לא נתמעטו כל הכלים
מלהטמא מאויר כלי חרס שהרי טומאה עצמה נגעה בהן מגבן⁸³ ולמדנו עוד על ביאת מים שאינה
מכשרת זרעים אלא אם כן נפלו עליהן משנתלשור שאם אתה אומר מקבלין הכשר במחובר אין לך
שלא באו עליו מים ומהו אומר אשר יבוא עליו מים משנתלשו ולמדנו עוד שאין אוכל מטמא אחרים
אלא אם כן יש בו כביצה שנאמר אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה
מחזיק יותר מביצת תרנגולת⁸⁴:

(לה) תנור וכירים - כלים המטלטלין הם והם של חרס ויש להן תוקת ושופת את הקדרה על נקב
החלל ושניהם פיהם למעלה⁸⁵:
יתן - שאין לכלי חרס טהרה בטבילה⁸⁶:
וטמאים יהיו לכם - שלא תאמר מצווה אני לנותצם תלמוד לומר וטמאים יהיו לכם אם רצה

הערב למה לי א"ר זירא לנגיעה דתניא וטמא יכול לכל ת"ל וטהר אי וטהר יכול לכל ת"ל וטמאע'י
ספרא פרשת שמיני פרק ח

לים: (ח) במים יובא כולו כאחת יכול מקצתו תלמוד לומר ובא השמש וטהר מה טהרה אמורה
למטן ביאת שמש כולו כאחת אף כאן ביאת כלי כולו כאחת: (ט) וטמא עד הערב יכול לכל דבר תלמוד
לומר וטהר. אי וטהר יכול לכל דבר תלמוד לומר וטמא עד הערב. הא כיצד טהור לחולין מבעוד יום
ולתרומה משתחשך:

⁷⁸ ע'י ספרא פרשת שמיני פרשתא ז

(ה) אל תוכו מתוכו הוא מטמא ואינו מטמא מאחוריו. הלא דין הוא מה כלי שטף שאינו מטמא מתוכו
מטמא מאחוריו כלי חרס שמטמא מתוכו אינו דין שמטמא מאחוריו תלמוד לומר מתוכו מתוכו הוא
מטמא ואין מטמא מאחוריו: ע'י תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כד ע"א
טבול יום את אצבעו ביניהן מהו אמר להו אין לך דבר שמטמא מאוירו אלא כלי חרס בלבד הדר
איהו???אל טוב יותר טוב הספרא.

⁷⁹ ע'י ספרא פרשת שמיני פרשתא ז

לתוך תוכו: (ח) כל אשר בתוכו יטמא ולא מה שבתוך תוכו כיצד חבית שהיא נתונה בתנור ופיה????
ע'י ספרא פרשת שמיני פרשתא ז

ן: (יב) כל אשר בתוכו יטמא ר' עקיבא אומר אינו אומר טמא אלא יטמא אחרים וללמד על
כך השני שיטמא השלישי הא כיצד התנור תחילה והכר שני והנוגע בכר שלישי. אמר רבי יהושע
מי יגלה עפר מבין עיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית אומר עתיד דור אחר לטהר הכר השלישי שאין לו
מקרא מן התורה והרי עקיבא תלמידך הביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר כל אשר בתוכו
יטמא: (יג) או

⁸⁰

ואותו תשבורו יכול ישברנו ודאי שנאמר בזב ישבר תלמוד לומר אותו תשבורו אותו אתה שובר ואי
אתה שובר כלי חרס של זב. קל וחומר ומה הנוגע בזב חמור אין טעון שבירה הנוגע בשרץ הקל אינו
דין שלא יטעון שבירה אם כן למה נאמר ראותו תשבורו שיאן לו טהרה אלא שבירה. ר"א אותו תשבורו
אותו אתה שובר לטהרתו ואיאתה שובר אוכלין ומשקין לטהרתן?????????

⁸¹ ספרא ?

⁸² שבת קלח ע"ב

⁸³ ספרא ?

⁸⁴ יומא פ ע"א ?

לקיימן בטומאתן רשאי⁷⁵:
 (לו) אך מעין ובור מקוה מים - המחברים לקרקע אין מקבלין טומאה ועוד יש לך ללמוד יהיה
 טהור הטובל בהם מטומאתו⁸⁵:
 ונוגע בנבלתם יטמא - אפילו הוא בתוך מעין ובורב ונוגע בנבלתם יטמא שלא תאמר קל וחומר אם
 מטהר את הטמאים מטומאתם קל וחומר שיציל את הטהור מליטמא לכך נאמר ונוגע בנבלתם
 יטמא⁸⁶:
 (לז) זרע זרוע - זריעה של מיני זרעונים זרוע שם דבר הוא כמו (דניאל א יב) ויתנו לנו מן הזרעים⁷⁷:
 טהור הוא - למדך הכתוב שלא הוכשר ונתקן לקרות אכל לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים⁸⁷:
 (לח) וכי יתן מים על זרע - לאחר שנתלש שאם תאמר יש הכשר במחומר אין לך זרע שלא
 הוכשר⁷⁸:
 מים על זרע - בין מים בין שאר משקיה בין נפלו הם על הזרע בין הזרע נפל לתוכו הכל נדרש
 בתורת כהנים⁸⁸:
 ונפל מנבלתם עליו - אף משנגב מן המים שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל ומשירד

⁸⁵ והנה כל בחי' האו"א אשר בי"ה שאמרנו, הנה הם נקראים נסתרות, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז)
 דף יט ע"א) שעליהם נאמר (דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו, והוא משום כי כל גילוי המאציל
 ית"ש אשר נתגלה להקרא בשם שהוא השם הו"ה ב"ה, הנה הוא רק בז"א??????

⁸⁶ עי' ספרא פרשת שמיני פרשת ט
 פוסלין אותו בשינוי מראה: (ה) ונוגע בנבלתם יטמא. הילל אומר אפילו הם בתוך המים שהייתי
 אומר הואיל והארץ מעלה את הטמאים מטומאתן והמקוה מעלה את הטמאים מטומאתן מה הארץ
 מצלת את הטהורים מליטמא אף המקוה יציל את הטהורים מליטמא תלמוד לומר ונוגע בנבלתם
 יטמא אפילו הם בתוך המים: (ו) ר' יוסי הגלילי אומר ונוגע בנבלתם יטמא במגע הם מטמאים ואין
 מטמאים?????

⁸⁷ עי' ספרא (שמיני פרק יא ה) וכי יתן מים על זרע. הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את
 הזרעים אלא לאחר הכשר. והלא דין הוא טימא כלי חרס וטימא בשרץ מה כלי חרס אינו מטמא את
 הזרעים אלא לאחר הכשר אף השרץ לא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. הין. אם הקל בכלי חרס
 הקל נקל בשרץ החמור אלא יטמא בהכשר ושלא בכהשר תלמוד לומר וכי יתן מים טמא הרי בא
 ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר:

⁸⁸ עי' ספרא פרשת שמיני פרק יא
 : (ג) וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא. וכי יתן מים על זרע טנפל מנבלתם
 עליו טמא הוא. יש לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים מחברים לקרקע ותלושין מן הקרקע
 מתן בידי אדם ומתן בידי שמים אוכלי אדם ואוכלי בהמה יש לך לחילוק אם אומר אתה מחברים
 טמאים ותלושים טהורים טמאת את הכל וכשאתה אומר מחברים טהורים ותלושים טמאים טמאת
 מקצת וטהרת מקצת: (ד) אם אתה אומר בידי שמים טמאים ובידי אדם טהורים טמאת הכל וכשאתה
 אומר בידי שמים טהורים ובידי אדם טמאים טמאת מקצת וטהרת מקצת. ואם אומר אתה אוכלי
 בהמה טמאים ואוכלי אדם טהורים טמאת את הכל וכשאתה אומר אוכלי אדם טמאים ואוכלי בהמה
 טהורים טמאת מקצת וטהרת מקצת: (ה) וכי יתן מים על זרע. הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא
 את הזרעים אלא לאחר הכשר. והלא דין הוא טימא כלי חרס וטימא בשרץ מה כלי חרס אינו מטמא
 את הזרעים אלא לאחר הכשר אף השרץ לא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. הין. אם הקל בכלי
 חרס הקל נקל בשרץ החמור אלא יטמא בהכשר ושלא בכהשר תלמוד לומר וכי יתן מים טמא הרי בא
 ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר: (ו) אין לי אלא אחר הכשר מים מנין לרבות
 לעשות שאר משקים כמים. ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בו שאר משקים כמים השרץ החמור
 אינו דין שנעשה בו שאר משקים כמים. או כלך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו תלמוד
 לומר מים מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה מה מים אמורים למעלה עשה בהם שאר משקים
 כמים אף מים האמורים למטה עשה בו שאר משקים כמים: (ז) דין אחר ומה מים שהם חוזרים לידי
 אביהם ליטהר מכשירים את הזרעים משקין שאין חוזרים לידי אביהם ליטהר אינו דין שמכשירים את
 הזרעים. לא אם אמרת במים שנעשין אב הטומאה לטמא אדם טלטמא בגדים תאמר במשקין שאין
 נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים. הואיל ואין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא
 בגדים. הואיל ואין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים לא יכשירו את הזרעים תלמוד לומר
 מים מים נאמר מים למעלה ומים אמורים למטה מה מים אמורים למעלה עשה בו שאר משקין כמים
 אף מים אמורים למטה עשה בה שאר משקין כמים: (ח)
 אריכות?

עליו הכשר קבלת טומאה פעם אחת שוב אינו נעקר הימנו⁸⁷:
 (לט) בנבלתה - ולא בעצמות וגידים ולא בקרנים וטלפים ולא בעור⁸⁸:
 (מ) והנשא את נבלתה - חמורה טומאת משא מטומאת מגע שהנושא מטמא בגדים והנוגע אין בגדיו טמאין שלא נאמר בו יכבס בגדיו⁸⁹:
 והאכל מנבלתה - יכול תטמאנו אכילתו כשהוא אומר בנבלת עוף טהור (ויקרא כב ח) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה אותה מטמאה בגדים באכילתה ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא כגון אם תחבה לו חבירו בבית הבליעה אם כן מה תלמוד לומר האוכל ליתן שיעור לנושא ולנוגע כדי אכילה והוא כזית⁹⁰:
 וטמא עד הערב - אף על פי שטבל צריך הערב שמש⁹¹:
 (מא) השרץ על הארץ - להוציא את היתושין שבכליטין ושבפולין ואת הזיזין שבעדשים שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוך האוכל אבל משיצאו לאויר ושרצו הרי נאסרו⁹²:
 לא יאכל - לחייב על המאכל כאוכל⁹³ ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגליים שאינו נראה אלא כרוחש ונדמ⁹⁴:
 (מב) הולך על גחון - זה נחש⁹⁵ ולשון גחון שחיה שהולך שח ונופל על מעיו⁹⁶:
 כל הולך - להביא השלשולין ואת הדומה לדומה⁹⁷:
 הולך על ארבע - זה עקרב⁹⁸:
 כל - להביא את החפושית⁹⁹ אישקרב¹⁰⁰ ט בלע"ז [חיפושית] ואת הדומה לדומה:
 מרבה רגלים - זה נדל¹⁰¹ שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן וקורין ציינפיי"ש [נדל]:
 (מג) אל תשקצו - באכילתן שהרי כתיב נפשותיכם ואין שיקוץ נפש במגע וכן ולא תטמאו

⁸⁹ עי' ספרא פרשת שמיני פרשתא י
 תו. בנבלתה לא בעצמות ולא בגידים ולא בקרנים ולא בטלפים. או יכול אפילו בשעת חיבורן תלמוד לומר יטמא. בנבלתה ולא בקולית סתומה. או יכול אפילו נקובה תלמוד לומר יטמא:
⁹⁰ עי' ילקוט שמעוני ויקרא פרק יא רמז תקמד
 אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה כך טהרה בלועה אינה מטמאה, טומאה בלועה מנין דכתיב והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב מי לא עסקין דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא טהור, אשכחן טומאה בלועה טהרה בלועה מנלן, ק"ו ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא דאמר מר טומאה רצוצה בוקעת ועולה מציל על טהרה שבתוכו מלטמא, אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיהא מציל על טהרה שבתוכו מלטמא:
 והאוכל מנבלתה יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לו טומאה אלא באכילתה יצאת נבלת בהמה שמטמאה עד שלא יאכלנה, יכול נבלת העוף מטמאה מן הכתוב נבלת בהמה מקל וחומר, תלמוד לומר בה בה אתה מטמא בבית הבליעה [ואי אתה מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה], א"כ למה נאמר האוכל ליתן שיעור [לנוגע ולנושא] מה אוכל בכזית אף הנוגע והנושא בכזית. יכבס יכול אף הציפה תלמוד לומר בגד, אי בגד יכול בגד גדול לבן מטמא בזב ומטמא בנגעים מנין גדול צבוע וקטן לבן וקטן צבוע, עד שאתה מרבה להביא שביס של שבכה והגלגלין תלמוד לומר בגד בגדיו מרבה, מנין לעשות שאר כלים בבגדים תלמוד לומר וטמא, יכול יטמא אדם וכלי חרס תלמוד לומר בגד בגד הוא מטמא ואין מטמא אדם וכלי חרס:????
⁹¹ עי' ספרא פרשת שמיני פרק ח
 (ט) וטמא עד הערב יכול לכל דבר תלמוד לומר וטהר. אי וטהר יכול לכל דבר תלמוד לומר וטמא עד הערב. הא כיצד טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך:
⁹² עי' ספרא פרשת שמיני פרק יב
 (א) בכל השרץ השורץ על הארץ להוציא את היתושים בהכליטין ואת הזיזים שבעדשים ואת התולעים שבתמרים ושבגרוגרות. לא יאכלו לחייב את המאכל כאוכל. או לא יאכלו לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכלום. הא כיצד באכילה הם אסורים בהנאה הם מותרים. הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכל כאוכל:
⁹³ יע' הערה הקודמת.
⁹⁴ עי' ספרא פרשת שמיני פרק יב
 (ב) הולך על גחון זה נחש. כל הולך על גחון להביא את השלשולים ואת הדומה לדומה. הו
⁹⁵ עי' הערה הקודמת.
⁹⁶ ספרא שמיני יב ב
⁹⁷ שם
⁹⁸ עי' ספרא פרשת שמיני פרק יב
 ה. מרבה רגלים זה נדל עד כל מרבה להביא את הדומה ואת הדומה לדומה. לכל

באכילתן^{מג}:

ונטמתם בם - אם אתם מטמאין בהם בארץ אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבת מעלה⁹⁹:
(מד) כי אני ה' אלהיכם - כשם שאני קדוש שאתה ה' אלהיכם כך והתקדשתם קדשוע עצמכם למטה¹⁰⁰:

והייתם קדשים - לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעולם הבא^{מד}:
ולא תטמאו וגו' - לעבור עליהם בלאוין הרבה^{מה} וכל לאו מלקות וזהו שאמרו בתלמוד [מכות טז]
אכל פוטיא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש צרעה לוקה שש:
(מה) כי אני ה' המעלה אתכם - על מנת שתקבלו מצותי העליתי אתכם דבר אחר כי אני ה' המעלה אתכם בכולן כתיב והוצאתי וכאן כתיב המעלה¹⁰¹ תנא דבי רבי ישמעאל אלמלי לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים ומעליותא היא גביהו זהו לשון מעלה¹⁰²:

(מז) להבדיל - לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן^{מו}:
בין הטמא ובין הטהר - צריך לומר בין חמור לפרהק והלא כבר מפורשים הם אלא בין טמא לך לטהרהר לך בין נשחט חציו של קנהש לנשחט רובו¹⁰³:
ובין החיה הנאכלת - צריך לומר בין צבי לערוד והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנולדו בה סימני טרפה כשרה לנולדו בה סימני טרפה פסולה¹⁰⁴:

א
ב שמות מ יז
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד

י' ????

⁹⁹ עי' תלמוד בבלי מסכת יומא דף לט ע"א

תנו רבנן (אל) [ולא] תטמאו בהם ונטמתם בם אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא תנו רבנן והתקדשתם והייתם קדשים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא:

¹⁰⁰ עי' ספרא פרשת שמיני פרק יב ג: כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני (ה') כשם שאני קדוש כך אתם קדושים כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים:

¹⁰¹ עי' ספרא פרשת שמיני פרק יב

ורבה. כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים על כן העליתי אתכם מארץ מצרים על תנאי שתקבלו עליכם עול מצות שכל המודה בעול מצות מודה ביציעת מצרים וכל הכופר בעול מצות כופר ביציאת מצרים. להיות לכם לאלהים בעל כורחכם. והיי

¹⁰² עי' תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סא ע"ב

לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל אמר הקדוש ברוך הוא אילמלא (לא) העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה שאין מטמאין בשרצים דיי אמר ליה ומי נפיש אגריהו טפי מרבית ומציצית וממשקלות אמר ליה אף על גב דלא נפיש אגריהו טפי מאיסי למכלינהו: ואיזהו

¹⁰³ עי' ספרא פרשת שמיני פרק יב

ר: (ז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור צ"ל בין פרה לחמור. והלא כבר הם מפורשים א"כ למה נאמר ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור בין טמא לך לטהורה לך בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה הוא בין רובו לחציו מלא שיערה:

¹⁰⁴ (ח) בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל צ"ל בין צבי לערוד. והלא הם כבר מפורשים א"כ למה נאמר בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל בין טריפה כשירה לטריפה פסולה. אחרים אומרים בין החיה אשר לא תאכל בא ליתן אזהרה לחיה:

טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו